

SHARQ MUTAFAKKIRLARINING MUSIQA TA'LIMIGA OID QARASHLARI

*Andijon davlat pedagogika instituti Musqia ta'limi yo'nalishi 3-bosqich talabasi
Zokirova Malohatoy G'ayratjon qizi*

Anotatsiya: Mazkur maqolada, Sharq musiqasining yeng muhim xususiyatlari, zikr qo'shiqlari musiqiy amaliyotga katta ta'siri, turli madaniyatlar va tarixiy voqyealar ta'siri ostida o'zgarishlarni boshdan kechirganlik xolatlari yoritib o'tilgan. Al-Farobiyning musiqashunoslik rivojida ahamiyati uning alohida tarixiy mavqeyi hamda musiqiy va nazariy merosining ko'lami bayon etilgan.

Kalit so'zlar: An'anaviy musiqa, musiqa madaniyati, madaniy meros, ohang, nazariy meros.

ВЗГЛЯДЫ ВОСТОЧНЫХ МЫСЛИТЕЛЕЙ НА МУЗЫКАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

*Закирова Малохатой Гайратджон кызы, студентка 3-го курса
Андижанского государственного педагогического института*

Аннотация: В данной статье освещаются важнейшие особенности восточной музыки, большое влияние поминальных песен на музыкальную практику, случаи, когда они претерпевали изменения под влиянием различных культур и исторических событий. Важность Аль-Фараби в развитии музыковедения подчеркивается его исключительным историческим положением, а также масштабом его музыкального и теоретического наследия.

Ключевые слова: традиционная музыка, музыкальная культура, культурное наследие, мелодия, теоретическое наследие.

THE VIEWS OF EASTERN THINKERS ON MUSIC EDUCATION

*Zokirova Malahatoy Geyratzhan gizi, a student of the 3rd stage of the direction
of Education of Musqia, Andijan State Pedagogical Institute*

Abstract: This article highlights the most important features of Oriental music, the great influence of memorial songs on musical practice, and cases where they have undergone changes under the influence of various cultures and historical events. The importance of Al-Farabi in the development of musicology is emphasized by his exceptional historical position, as well as the scale of his musical and theoretical heritage.

Keywords: traditional music, musical culture, cultural heritage, melody, theoretical heritage.

Sharq nima? Bu savol birinchi qarashda ko‘rinadigan darajada oddiy yemas. "Sharq" - bu juda keng tushuncha, ba'zida noaniq. Qadimgi davrlarda Sharqiy mamlakatlar Yunonistondan sharqqa (Sharqqa) joylashgan joylar bo‘lgan. Vaqt o‘tishi bilan, yer tushunchasi kengaygan sari, "Sharq" atamasi Uraldan tinch okeanigacha bo‘lgan ulkan hududni, ya'ni butun Osiyo qit'asi. Hozirgi vaqtda "Sharq" geografik tushunchasiga quyidagilar kiradi:

- G‘arbiy Osiyo (yeron, Iroq, Suriya, Saudiya Arabistoni, Isroil, Iordaniya, Turkiya);
- Markaziy Osiyo (Turkmaniston, O‘zbekiston, Tojikiston, Qirg‘iziston, Qozog‘iston, Tibet, Mo‘g‘uliston);
- Shimoliy Osiyo (Sibir);
- Janubi-Sharqiy Osiyo (Indoneziya, Filippin, Malayziya, Tailand, birma, Kampucheya, Vetnam, Laos, Singapur va boshqalar.);
- Janubiy Osiyo (Hindiston, Shri-Lanka, Pokiston, Afg‘oniston, Bangladesh, Nepal);
- Sharqiy Osiyo (Xitoy, Koreya, Yaponiya).

Ammo geografik yemas, balki sivilizatsiya va tarixiy-madaniy jihatlar haqida gap ketganda, Sharq chegarasi Osiyo qit'asidan ancha tashqariga chiqadi. Shunday qilib, Arab, yaqin Sharq (aks holda G‘arbiy Osiyo) musiqasining ta'siri Shimoliy Afrika va Andalusiya chegaralarigacha tarqaldi.

Biroq, musiqa madaniyati sohasida bu jarayon biroz bir tomonlama. Hozirgi vaqtda Sharqning barcha mamlakatlarida ikkita musiqa madaniyati tizimi mavjud. Bu, bir tomondan, yevropa musiqasi, ikkinchi tomondan, an'anaviy milliy musiqa. yevropa musiqasi butun dunyo musiqa madaniyatining ajralmas qismiga aylandi. Sharq musiqasiga kelsak, G‘arb aholisining unga, shu jumladan musiqachilarga bo‘lgan munosabati salbiy bo‘lib qolmoqda. Gektor Berlioz tarixiy jihatdan nisbatan yaqinda Xitoy musiqasi haqida shunday yozgan: "ohang grotesk va hatto juda yoqimsiz. Fraksiyonel monoton ritmik naqsh. Bu sohada ular vahshiylik va infantil jaholatning mutlaqo zulmatida yashaydilar. Sharq xalqlari musiqani biz shovqin deb ataydigan narsa deb atashadi". Va bu kamida uch ming yillik rivojlanish tarixiga yega bo‘lgan va musiqiy va she'riy madaniyatning ajoyib yodgorligi bo‘lgan "Guanzi" (miloddan avvalgi VII—II asrlar) risolasini avlodlar uchun saqlab qolgan Xitoy musiqasi haqida."

Sharq musiqasini tushinishdagi taraqqiyot 20-asrning boshlaridan, ayniqsa ikkinchi Jahon urushidan keyin bayon qilingan. J. Kunst (1891-1960), A. Merriam (1923 -?), B. Neggle (1889-1972) va boshqalar Sharq va G‘arb musiqasining tengligini tan olishga katta hissa qo‘shdilar. Xususan, amerikalik olim A. Merriam o‘zining "musiqa antropologiyasi"(Evanston, 1964) asarida turli milliy madaniyatlarni

o'rganish orqali yevrosentrik fikrlash tarzidan uzoqlashish va xalqlar va mamlakatlar o'rtasida o'zaro tushunishni rivojlantirish zarurligini asoslab berdi.

Sharq musiqasi tarixi asrlar va qit'alar bo'ylab sayohat qilgan chuqur an'analar, xilma-xillik va tovush uyg'unliklariga to'la hayajonli yertakdir. Sharq musiqasi Turkiya, yeron, Arab mamlakatlari, Hindiston va Xitoy kabi ko'plab mintaqalarning musiqiy an'alarini o'z ichiga oladi. Aynan shu xilma-xillik uni juda noyob va ko'zni qamashtiradigan qiladi.

Sharq musiqasi o'zgarishsiz qolmadi. U turli madaniyatlar va tarixiy voqyealar ta'siri ostida o'zgarishlarni boshdan kechirdi. Buyuk Ipak yo'li Sharq va G'arb o'rtasidagi madaniy almashinuvni rivojlantirdi, bu yesa Sharq musiqasiga yangi yelementlar va uslublarni kiritdi. Masalan, Usmonli imperiyasi Sharq va G'arb musiqachilari ta'sirida musiqiy an'analarning o'ziga xos aralashmasini yaratdi. 16-asrda yeronda Islomda tasavvufiy yo'nalish bo'lgan tasavvufning rivojlanishi tufayli musiqiy an'analar yangi janr va shakllarning paydo bo'lishida ifodalangan yangi turtki oldi.

Sharq musiqasi tarixi o'zining go'zalligi va rang-barangligi bilan ilhomlantirishda va hayratda qoldirishda davom yetayotgan boy va ko'p qirrali dunyo. Ushbu musiqa madaniy merosni saqlash va ko'plab Sharq xalqlarining o'ziga xosligini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. An'anaviy musiqa yoki zamonaviy ovozning muxlisi bo'lishingizdan qat'i nazar, Sharq musiqasi har doim qalbingiz va qalbingizga ta'sir qilish yo'lini topadi.

Jahon musiqa madaniyati tarixida musiqa haqidagi ilmiy bilimlarning jadal o'sib borishini ko'rsatadigan muhim bosqichlar mavjud: bu sohadagi barcha oldingi tajribalarni umumlashtirish musiqa san'atini kelajakdagi ilmiy to'qnashuvlarni kutishda yangi va Jasur tushunishni ta'minlaydi. Tadqiqotchilarning fikri ularga qayta-qayta murojaat qiladi, zamonaviy madaniyatning kelib chiqishi haqida o'tmishdagi nazariy ta'limotlardan ma'lumot oladi, ularni ko'p jihatdan ilmiy dunyoqarashiga mos keladi.

Ushbu asar musiqiy va nazariy konsepsiyasiga bag'ishlangan olim musiqashunoslik rivojidadagi ana shunday yorqin va burilish nuqtalaridan biridir. Abu Nasr Muhammad Al-Forobiy (870-950j)1 falsafa, mantiq, tabiiy fanlar va aniq fanlar rivojiga salmoqli hissa qo'shgan yirik Arab-musulmon yensiklopedik mutafakkirdir va musiqiy tarixshunoslikda alohida o'rin tutadi. O'rta asrlarda ilmiy sohasi "ilm al-musika" - "musiqa ilmi" deb nomlangan qadimgi musiqa nazariyasining birinchi izdoshlaridan biri, u ushbu sohaning boshqa nazariyotchilari - al-Kindi, Al-Xorazmiy, Ixvon As-Safo, Ibn Sino bilan birga va hokazo., yaqin va O'rta Sharqdagi zamonaviy musiqiy amaliyotni o'rganishda oldingi fanning nazariy asoslarini ijodiy ravishda qayta ko'rib chiqdi.

Al-Farobiyning musiqashunoslik rivojidadagi ahamiyati uning alohida tarixiy mavqeyi bilan cheklanib qolmaydi-Sharqda musiqa fanining kelib chiqishida uning musiqiy va nazariy qarashlarining kengligi va yensiklopedik tabiati zamonaviy g'arbiy yevropa va Arab-musulmon musiqa fanlari fonida haqiqatan ham noyob bo'lib tuyuladi (IX-x asrlar). Arab musiqasining mashhur tadqiqotchisi G. J. Farmer al-Farobiyning o'rta asrlarning yetakchi musiqa nazariyotchilaridan biri sifatida tasvirlab shunday yozadi: Al-Farobiy, yehtimol, O'rta asrlarda musiqa nazariyasining yeng buyuk muallifi bo'lgan. Uning nazariy fanni (musiqani) ko'rib chiqishi nafaqat yunonlar tomonidan amalga oshirilgan ishlarni rivojlantirdi, balki G'arbiy yevropada ham yo'q yedi.

Musiqa haqidagi ko'plab qadimgi yunon risolalari asl nusxalarida saqlanmaganligi sababli, ularning Arab (va suriyalik) tarjimalari, sharhlari va Arab-musulmon olimlarining qadimiy nazariyani aks yettiruvchi mustaqil asarlari paydo bo'lgunga qadar unga teng keladigan yeng ma'lumotli (va mustaqil mutafakkir) bo'lib xizmat qilgan. va u, boshqa buyuk nazariyotchi Salinas (1512-90) singari, Arab fanlari tomonidan sezilarli ta'sir ko'rsatgan Ispaniyada tug'ilgan. (Farmer 1932, 562-563). Farobiy va Ibn Sinoning musiqaga oid ajoyib asarlarini yevropalik zamondoshlari asarlari bilan taqqoslab, fermer ularni "sahrodagi vohalar" (fermer 1925, 10-11) deb ataydi.

Al-Farobiyning musiqiy va nazariy merosining ko'lami va ahamiyati o'z davrining boshqa Arab-musulmon olimlari orasida ajralib turadi: musiqa bo'yicha bir qancha asarlar muallifi, shu jumladan ritmlar kitobi (kitob al-ika'at), ritmlar tasnifi bo'yicha kitob (kitob 'ihsa' al - 'ika'at"), "ilmlar tasnifi haqida kitob" ("kitob 'ihsa' al-'ulum"), "ilmlarning kelib chiqishi haqida" ("Asl al-'ulum") va boshqalar. U musiqashunoslik tarixiga "katta musiqa kitobi" risolasida birinchi tizimli ta'limotning yaratuvchisi sifatida kirdi - kitob al-musika al-Kabir (bundan keyin - BKM)5. Katta musiqa kitobi Arab-musulmon Uyg'onish davrining noyob manbaidir. Hatto o'z miqyosida (taxminan ikki ming sahifa) kitob "undan oldin va keyin yozilgan musiqa haqidagi ko'plab asarlardan ustundir va o'rta asr madaniyatining yeng monumental ijodlari -" tibbiyot fanining kanoni ("arafasi) qatoriga kirishi mumkin.

"Ritmlar kitobi" to'liq qo'lyozmada (Istanbul, Topkapi saroyi Kutubhanesi kutubxonasi) va fragmentda (Manisa jamoat kutubxonasi) mavjud. Risolaning yagona ilmiy versiyasi-Neubauer (1968) tomonidan izohli nemischa tarjima. Ritm tasnifi kitobi Manisa jamoat kutubxonasining qo'lyozmalar to'plamida mavjud. Fanlarning tasnifi va fanlarning kelib chiqishi haqidagi kitobdan musiqa bo'limlari rus tilida Sharq musiqiy yestetikasi (Al-Farobiy 1967) kitobida.

Shuningdek, uning tarjimonlari duch keladigan risolani tarjima qilishning ob'ektiv qiyinchiliklarini ta'kidlash kerak: al-Farobiyning ilmiy asarlari uslubiga va Arab o'rta asr ilmining adabiy tiliga xos bo'lgan uzoq, aralash grammatik

konstruksiyalardan tez-tez foydalanish, aralash ilmiy lug‘at (falsafiy, mantiqiy, falsafiy va yestetik va boshqalar.), ko‘plab lingvistik konstruksiyalarning mantiqiy shaklliligi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ал-Хашим Джордж. Ал-Фараби. Дирасауа нусус (АльФараби. Исследование и тексты). Бейрут, 1968.
2. Музыкальная эстетика Западноевропейского Средневековья и Возрождения / Сост. и общ. вступ. статья В. П. Шостакова. М.: Музыка, 1966.-576 с.
3. Музыкальная эстетика стран Востока. / Общ. ред. и вступит, статья В. П. Шестакова. М.: Музыка, 1967. - 416 с.
4. Назйкинский Г. В. О психологии музыкального восприятия. М.: Музыка, 1972.-383 с.
5. Невский Н. А. Фольклор островов Мьянма. М.: Наука, 1978 - 192 с.
6. Tursunbaevna, Botirova Xilola. "New approach to vocal-choral skills." ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal 11.4 (2021): 1638-1654.
7. Tursunbaevna, Botirova Xilola "New approach to vocal-choral skills." ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal 11.4 (2021): 1638-1654. [cejsr.academicjournal.io>index.php/journal/...](https://cejsr.academicjournal.io/index.php/journal/...)
8. "New approach to vocal-choral. skills." ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research. Journal 11.4 (2021): 1638-1654. Tursunbaevna,Botirova Xilola.
9. Khilola Tursunbaevna Botirova STUDENT, VIDYALANKAR INSTITUTE OF TECHNOLOGY [DOI: https://doi.org/10.36713/epra6721](https://doi.org/10.36713/epra6721)
- 10.Botirova Khilola Tursunbayevna, . (2023). WAYS OF DEVELOPING THE SYSTEM OF SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF THE STUDENT - YOUTH THROUGH PERFORMING ART OF UZBEK FOLK INSTRUMENTS. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 4(06), 61–66. <https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-04-06-11>
- 11.[324am_2.EPRA JOURNALS-6742.pdf](https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-04-06-11)
- 12.Botirova, K. T. . (2021). Performance And Art. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 3(05), 465–474. <https://doi.org/10.37547/tajssei/Volume03Issue05-83>
- 13.Botirova Khilola Tursunbayevna, . (2023). WAYS OF DEVELOPING THE SYSTEM OF SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF THE STUDENT - YOUTH THROUGH PERFORMING ART OF UZBEK FOLK INSTRUMENTS. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 4(06), 61–66. <https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-04-06-11>
- 14.Urozali Toshmatov "Folklor qo‘shqlari" 2009 yil
- 15.Вертков К., Благодатов Г., Язовицкая , Атлас музыкальных инструментов народов СССР. 2 изд. М., 1975.
- 16.Виноградов В. Музыка в Китайской Народной республике. М.: «Советский композитор», 1959. 86